

Nordiska konstrådet - en ny aktör i Nordiska ministerrådets kultursamarbete

Underlag för beslut om en ny framtida
organisation för Nordiska ministerrådets kultur-
samarbete

Nordiska konstrådet - en ny aktör i Nordiska ministerrådets kultursamarbete

Underlag för beslut om en ny framtida
organisation för Nordiska ministerrådets kultur-

Utredare: direktör Ann Sandelin.

ANP 2004:757

**Nordiska konstrådet - en ny aktör i Nordiska ministerrådets kultursamarbete
Underlag för beslut om en ny framtida organisation för Nordiska ministerrådets
kultur-samarbete**

ANP 2004:757

© Nordisk Ministerråd, København 2004

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200
Telefax (+45) 3396 0202

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 3396 0400
Telefax (+45) 3311 1870

www.norden.org

Det nordiska kultursamarbetet

är indelat i sektorerna allmänskultur och media, skolsamarbete och forskning/högre utbildning. På det allmänskulturella området finns kommittéer och ledningsgrupper för konstområdena, idrott, ungdom och media. Samarbetet täcker också nordiska hus och institut (Grönland, Färöarna, Island och Åland) samt Nordiskt samiskt institut och nordisk kulturinformation i utlandet.

Nordisk Ministerråd

blev oprettet i 1971 som samarbejdsorgan mellem de nordiske landes regeringer. Ministerrådet fremlægger forslag til Nordisk Råds sessioner, viderefører rådets rekommandationer, rapporterer til Nordisk Råd om samarbejdets resultater og leder arbejdet inden for de forskellige emneområder. Samarbejdet koordineres af samarbejdsministrene, der er udpeget af det enkelte lands regering. Ministerrådet træder sammen i forskellige sammensætninger - afhængigt af hvilke spørgsmål, der skal behandles.

Nordisk Råd

blev oprettet i 1952 som et samarbejdsorgan mellem de folkevalgte forsamlinger og regeringer i Danmark, Island, Norge og Sverige. Finland indtrådte i 1955. Færøernes, Grønlands og Ålands delegationer indgår i henholdsvis Danmarks Riges og Finlands delegationer. Rådet består af 87 medlemmer. Nordisk Råd er initiativtagende og rådgivende og har kontrollerende opgaver i det nordiske samarbejde. Nordisk Råds organer er plenarforsamlingen, præsidiet og udvalgene.

Innehåll

Innehåll	5
Förord	7
Utredningsmandatet i sammanfattning	9
Förslaget i sammanfattning.....	11
1 Målsättning för konstsamarbetet och stödordningarna	13
1.1 Kommentarer till målsättningen	13
1.1.1 Externt – brukarna	13
1.1.2 Internt – samsarbetsorganen.....	13
2 Nuläget kommentarer och reflexioner	15
2.1 Kultursamarbetets funktionalitet och struktur	15
2.1.1 Styrning och armlängdsprincip.....	16
2.1.2 Kulturavtalet.....	16
2.2 Faktorer som är väsentliga för utredningens syfte	16
2.2.1 Konstsamarbetet	16
2.2.2 Stödordningarna	17
2.2.3 Ekonomi och administration.....	17
2.2.4 Mobilitet	17
2.2.5 Kulturarvet – samsarbetet inom museiområdet	17
2.2.6 Nordiska rådets litteratur- och musikpris.....	18
2.2.7 Kultursamarbetets internationella dimension	18
3 Konstsamarbetets relationer till övriga aktörer.....	19
3.1 Nordiska kulturfonden	19
3.2 Barn- och ungdomssamarbetet	20
3.3 De nordiska husen och instituten	20
3.4 Utbildning och forskning	21
3.5 Nordiska nätverk utanför det formella samsarbetet.....	21
4 Förslag till beslut.....	23
4.1 En samordnad struktur för konstsamarbetet	23
4.1.1 Verksamhetsprofil	23
4.1.2 Organisation	24
4.1.3 Alternativa organisationsmodeller.....	25
4.1.4 Underlag till budget.....	26
4.1.5 Kompetensförsörjning och bemanning	27
4.1.6 Styrelse.....	27
4.1.7 Placering och lokalbehov.....	27
4.1.8 Preliminär tidsplan för organisationsförändringen.....	28
5 Lista över intervjuade personer	29
6 Litteraturlista	31
6.1 Tryckta källor	31
6.2 Dokument m.m. behandlade av MR-K, ÄK-K el. MR-SAM	32
6.3 Övrigt.....	32

Förord

Kultursamarbetet har i det nordiska samarbetet en viktig uppgift i att upprätthålla och revitalisera känslan för Norden som region och fasthålla den nordiska dimensionen i nordbornas medvetande. Kultursamarbetets grundbegrepp, identitet, värdegemenskap, kulturarv och språk, rör själva kärnan i det nordiska samarbetet. Det är därför viktigt att även kultursamarbetet i framtiden bibehåller sin politiska legitimitet och upplevs som relevant. Detta kräver ett bättre samspel med och positionering inom den nordiska helheten. I dagens läge kan kultursamarbetets former upplevas som ”emblematiska och gammaldags, inte anpassade till dagens kulturella uttryck”, som en av de intervjuade uttryckte sig.

Det nordiska samarbetet är idag starkt ”konkurrensutsatt”, och det gäller även inom kulturområdet. Globalisering och internationalisering för med sig nya förväntningar på vad det bör åstadkomma och uttryck för vad det kan innehålla. Nya geopolitiska förhållanden kräver nytänkande och ändrad fokusering. På det politiska planet konkurrerar Norden i viss mån med EU, när ministrarna jämför mötenas politiska intresse och substans. En ökad internationalisering minskar således inte betydelsen av att förstärka insikten om den nordiska kulturgemenskapen, snarare tvärtom.

En förutsättning för ett meningsfullt och framgångsrikt nordiskt kultursamarbete är en god förankring i de nordiska ländernas nationella kulturpolitik. Nya premisser, krav och möjligheter har uppstått då de nordiska länderna har reviderat sina kulturpolitiska målsättningar och strukturer. Men den nordiska legitimiteten kan ifrågasättas om samarbetet enbart speglar en nationell agenda – allt som är av intresse nationellt är inte nödvändigtvis av intresse nordiskt och vice versa. Det är viktigt att göra en distinktion mellan den nationella kulturpolitikens mål och medel och tyngdpunkterna i det nordiska kultursamarbetet.

Kultursamarbetet omfattar idag 19,4 % (158 MDKK enligt budgetförslaget för år 2005) av Nordiska ministerrådets samlade resurser. De samarbetsorgan som direkt eller indirekt är föremål för denna utredning omfattar i budgettermer ca 2/3 av det nordiska kultursamarbetet.

Jag har i rapporten försökt anlägga ett ”brukarperspektiv”, som gäller både publik och personer, organisationer och institutioner vilka är engagerade i nordisk verksamhet och – inte minst – ansökare, konstskapare och politiska beslutsfattare.

Mitt uppdrag är att föreslå en ny struktur för en del av kultursamarbetet. En struktur som i sin tur kan utgöra underlag för och vara ett instrument för en i bredare mening ny inriktning, en handlingsplan, för hela samarbetet. Målet bör vara att få utbyte av hela den kulturella rikedom i Norden i ett samspel med det som sker internationellt. Att samarbeta i syfte att öppna gränserna för konstnärer och deras verk, öka den nordiska konstens och kulturens tillgänglighet och konkurrensförmåga och gynna de värderingar som förknippas med Norden såsom samhörighet, öppenhet och tolerans. Uppdraget har utförts genom intervjuer och samtal med berörda institutioner och organ, ländernas rep-

resentanter och nordiskt engagerade och kunniga personer. För arbetet har det funnits ett stort underlagsmaterial i form av handlingsplaner, program, stadgar, utredningar, kontrakt, rapporter och protokoll nordiskt och nationellt.

Under utredningsarbetets gång har mellanrapport avgetts till kulturministrarna och Nordiska rådets kultur- och utbildningsutskott samt ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete (ÄK-K).

Utredningen utgår från det mandat ÄK-K beslutat om, vilket i sin tur bygger på ett principiellt beslut av Nordiska ministerrådet - kulturministrarna (MR-K) den 29 oktober 2003. Förslagen är baserade på utredarens analys av det som inhämtats genom intervjuerna och underlagsmaterialet.

Jag framför ett hjärtligt tack till alla som bidragit med information och kloka synpunkter samt ett särskilt tack till kulturavdelningen vid Nordiska ministerrådets sekretariat.

Helsingfors den 15 augusti 2004

Ann Sandelin

Utredningsmandatet i sammanfattning

Uppdraget är ”att ge underlag för beslut om en ny framtida organisation för Nordiska ministerrådets kultursamarbete”. Mera precist skall uppdraget omfatta överväganden om nio namngivna samarbetsorgan och kan sammanfattas som samarbetet inom konstområdet samt stödordningarna inom kultursektorn. Enligt separat beslut ligger medie- och filmområdet i sin helhet utanför utredningsuppdraget. Uppdraget omfattar också dessa nio kulturorgans relationer till Nordiska kulturfonden, Nordiska ungdomskommittén, de nordiska husen och instituten (i Reykjavík, Färöarna, Grönland och Åland) samt Nordens Institut i Finland. Av dessa kommer särskilt relationerna till och arbetsfördelningen med Nordiska kulturfonden att granskas i utredningen.

Enligt mandatet skall utredningen också behandla relationerna med övriga aktörer inom det internationella kultursamarbetet. Minst lika relevant är dock att se på andra nordiska samarbetsorgan eftersom förändringar inom den centrala delen av kultursamarbetet även påverkar andra delar av det nordiska samarbetet.

Uppdraget omfattar att ge förslag till ”hur samarbetsorganens verksamhet kan samordnas under en eller flera administrativa helheter”. Utredaren skall:

- beskriva en grundläggande verksamhetsprofil,
- ge underlag för budget inom ramen för de berörda institutionernas nuvarande anslag,
- föreslå organisation,
- föreslå preliminär tidsplan för organisationsförändringen,
- ge förslag till placering och lokalbehov,
- ge förslag på kompetensförsörjning och bemanning,
- lämna förslag gällande styrelsen och dess relation till expert- och konstkommittéerna.

Frågan om placering och lokalbehov behandlas endast på ett övergripande plan. Den kan i detalj behandlas först efter att utredningen och förslaget har behandlats politiskt.

I mandatet ges en klar indikation om inriktningen. En ”*institutionsmodell med samordnad administration*” har diskuterats och omfattats i kulturministrarnas beredning av utredningsuppdraget (alternativ 2 i *Alternativa organisationsmodeller för det nordiska kultursamarbetet*, MR-K 14/03). MR-K har som utgångspunkt värderat att de aktiviteter som ovan nämnda samarbetsorgan ansvarar för är till nytta för det nordiska samarbetet inom sina respektive områden. För att öka effektiviteten och den samlade nyttan av verksamheten finns emellertid fördelar att hämta i en samordning av deras administration och innehållsmässiga arbete.

MR-K:s målsättning är att den nya organisationen skall kunna börja fungera år 2006. Förslaget skall utformas så att den skall få den nödvändiga politiska, konstnärliga och folkliga förankringen.

Förslaget i sammanfattning

Förslaget berör de nio institutioner/samarbetsorgan, som primärt är föremål för utredningen. Dessa är Ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur (BUK), Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK), Sleipnir, Nordiska museikommittén, Nordiska musikkommittén (NOMUS), Nordiskt center för scenkonst (NordScen), Nordiskt konstnärscentrum – Dalsåsen, Nordiskt institut för samtidskonst (NIFCA) och Ledningsgruppen för kulturprojekt utanför Norden.

Förslaget syftar till att skapa en tydligare och tillgängligare helhet av samarbetet. Fokus läggs på nätverksbyggande och mobilitet och öppna stödformer. Förslagets utgångspunkt är att samla konstsamarbetet, exklusive film och media, och kulturarvet (i första hand museisamarbetet) i en operativ och administrativ helhet, som också handhar tvärgående samarbetsområden såsom barn- och ungdomskultur och internationell verksamhet. Verksamheten samordnas i en ny institution, *Nordiska konstrådet*. Konstkommittéerna, inklusive styrelserna i institutionerna NordScen och NIFCA, Nordiska museikommittén och ledningsgrupperna upphör i sin nuvarande form och ersätts av expertkommittéer för respektive område. Under konstrådet etableras en samlad helhet, *Nordiska konstfonden*, för stödordningarna, inkl. mobilitets- och residensprogrammen.

Konstrådet vidareför ministerrådets politiska signaler och får ett helhetsansvar för verksamheten och administrationen. Det föreslås att Nordiska konstrådet bistås av rådgivande och initierande *expertkommittéer*, som har sin hemvist inom konstrådet och etableras i enlighet med kulturpolitiska tyngdpunkter. Med den struktur som föreslås blir Nordiska konstrådet organisatoriskt kongruent med och en naturlig nordisk samarbetspartner för de nationella konstråden/ kulturråden/kommittéerna.

Budgeten för konstrådet ses som en helhet och allokeras enligt fokuserade samarbetsområden, inte enligt den organisatoriska strukturen. Den utgörs av den sammanlagda budgetram som disponeras av de organ som uppgår i den nya strukturen. Ministerrådet beviljar årligen konstrådet ett rambelopp, som konstrådet fördelar i enlighet med ministerrådets prioriteringar. Den nya institutionens personalstyrka kan minimeras genom flexibelt definierade uppdrag, vilket också bidrar till att konstrådets personal får en bred kompetens inom rådets samarbetsområden.

Det föreslås att konstrådets styrelse utgörs av representanter för de nationella konstråden/kulturråden/konstkommittéerna. Styrelsen för en aktiv dialog med expertkommittéerna, ministerrådet och länderna.

1 Målsättning för konstsamarbetet och stödordningarna

Ett viktigt underlag för utredningen är kulturministrarnas behandling av utkastet till handlingsplan för kultursamarbetet. Angående målsättningen för kultursamarbetet poängterade kulturministrarna följande:

- kultursamarbetet utgör en viktig grund för hela det nordiska samarbetet,
- det nordiska kultursamarbetet skall präglas av trovärdighet, kontinuitet och flexibilitet, nationell förankring och synlighet, tillgänglighet och öppenhet
- det nordiska kultursamarbetet skall befrämja öppna gränser för konstnärer och deras verk, kvalitet och konkurrensförmåga, samhörighet och tolerans.

1.1 Kommentarer till målsättningen

Som utredare är det min ambition att formulera ett förslag där det nordiska konstsamarbetet, framstår som en mer sammanhållen och målinriktad helhet. Av den nuvarande fragmenterade strukturen skapas en större och slagkraftigare enhet. Gemenskapskänslan och sammanhållningen mellan de nordiska organen skall stärkas och de skall ha en klar nordisk värdeidentitet. De begränsade nordiska resurserna skall kunna allokeras flexibelt enligt gemensamt omfattade politiska riktlinjer.

1.1.1 Externt – brukarna

Det är nödvändigt att skapa en större tydlighet inom konstsamarbetet i förhållande till de aktörer, som verkar inom konst och kultur i de nordiska länderna och närområdet. Resultaten av konstnärligt skapande i Norden skall bli synligare och bidra till att stärka banden mellan medborgarna i Norden. Mänskliga möten och upplevelser ger känsla av gemenskap vilket i sin tur stärker det folkliga engagemanget, som är grundläggande för det nordiska samarbetet.

En nordisk finansiering skall vara ett incitament för nationella aktörer att samarbeta med sina nordiska motsvarigheter och initiera nordisk aktivitet.

Det skall finnas lättillgängliga, öppna stödordningar inom alla centrala områden. Kulturen skall vara ett instrument för samarbetet med närområdena och för att profilera Norden internationellt.

1.1.2 Internt – samarbetsorganen

Samarbetet måste utformas genom tydliga och gemensamt omfattade målsättningar i en samverkande helhet, där varje aktör har en klar uppfattning om sin roll och kan utveckla

den. Kvalitet, kreativitet, öppenhet, entusiasm och dialog skall vara nyckelord på alla nivåer.

Det är viktigt att det finns en klar distinktion mellan politisk styrning, administration och operativ verksamhet och mellan stödfunktioner, samarbetsprojekt och egna initiativ. Enligt de av kulturministrarna formulerade politiska riktlinjerna bör besluten om att initiera, genomföra eller stöda aktiviteter fattas av kvalificerade experter inom respektive sektor.

Nordiska ministerrådets roll skall framför allt vara att bidra till tillgängligheten och synligheten av de konstnärliga resultaten samt att stöda mobilitet och nätverksbyggande, medan t ex att ge offentligt stöd till konstnärligt skapande primärt är en nationell angelägenhet.

2 Nuläget kommentarer och reflexioner

I nedanstående behandlas de enskilda organen som utredningen berör inte i detalj. Faktauppgifterna om respektive organ finns i dokumentet *Nordiska ministerrådets stöd till samarbete inom kulturområdet – en genomgång och deskriptiv analys* av den 29.4.03. Istället diskuteras faktorer som är relevanta för utredningens syfte, centrala drag i arbetet, tendenser och förändringsbehov.

2.1 Kultursamarbetets funktionalitet och struktur

I ett internationellt perspektiv är det nordiska samarbetet byråkratiskt och kan både agera och uppnå resultat relativt snabbt. Men det nordiska fungerar ändå alltid långsammare än det nationella. Det krävs tid för att inarbeta nordiskt relevanta nationella initiativ i den nordiska agendan. Det krävs också tid för politiska styrsignaler att manifesteras inom olika samsamarbetsområden. Det finns alltså ett klart behov av att kunna arbeta på flera års sikt. Enligt min mening skulle en ”rolling agenda” för Nordiska ministerrådet ge möjligheter till en gemensam och långsiktigare linje i ländernas ordförandeskapsprogram. Större långsiktighet skulle ge samsamarbetsorganen bättre möjligheter att anpassa verksamheten till de politiska riktlinjerna.

Kultursamarbetet har en stor bredd och mångsidighet, men det är alltför fragmenterat. Detta minskar dess styrka. Varje gång ett nytt område aktualiserats har en ny grupp tillsatts och så småningom fått permanent status, utan att en bedömning alltid gjorts av åtgärdens inverkan på och samstämmighet med redan existerande samsamarbetsorgan och –områden. Samordningen mellan de nordiska kulturorganen är bristfällig eller ibland nästan obefintlig, ibland t.o.m. inom samma konstområde. Positiva initiativ till samarbete har dock i ökande grad tagits på senare tid.

I utredningsmandatet konstateras att utrymme för omprioriteringar och konkret genomslag för politiska initiativ saknas. För ministerrådet är sektoriseringen och den fragmenterade strukturen ett hinder både för styrning och dialog.

Stort sett samtliga samsamarbetsorgan ger uttryck för behovet av tydligare styrsignaler, bättre samarbete och koordinering och klara roller i den helhet kultursamarbetet utgör. Det behövs större tydlighet i uppdragsbeskrivningen, fokuserade program, långsiktighet men samtidigt större flexibilitet, bl.a. för de alltmåra tvärgående behoven. Många ger uttryck för behovet av mera pengar men också bättre information både inom systemet och utåt.

Samtliga kommittéer och styrgrupper har i sin uppdragsbeskrivning en policyskapande och rådgivande roll i förhållande till ministerrådet. Lever de upp till denna roll eller fungerar de i högre grad som ”fristående agenter”, var och en på sitt håll? Omvänt kan man fråga sig om ministerrådet gör tillräckligt aktivt bruk av sina expertkommittéer, som rådgivare eller som dialogpartners i formuleringen av samsamarbetets politik och strategier. För en politisk förankring och för att synliggöra nordiskt betydelsefulla

frågor behövs aktivt initiativtagande från kulturorganen i relation till ministerrådet. Hur tillvaratar samarbetsorganen det koordinerande uppdrag som finns inskrivet i flera stadgar, särskilt de som har en tvärgående funktion? Ser de till sitt områdes roll i det nordiska samarbetet, relaterar de till de nationella intressena eller föredrar de att operera inom egeninitierade aktiviteter? Kunde exempelvis de nordiska husen och instituten dra bättre nytta av den kompetens som finns inom konstkommittéerna?

2.1.1 Styrning och armlängdsprincip

Den nationella kulturpolitikens uppgift är bl.a. att stöda konstnärlig frihet och produktion. Därvid är den centrala principen ett ”armlängds” avstånd mellan det politiska och det konstnärliga. Det nordiska kultursamarbetets roll borde enligt min mening inte vara att stöda konstutövande eller konstnärlig produktion, utan att synliggöra resultaten och sprida dem. För att garantera den nordiska dimensionen och den nordiska nyttan i konstnsamarbetet behöver armlängdsprincipen få en ”nordisk anpassning”, en kombination av tydlig politisk styrning kombinerat med ett s.k. armlängdsavstånd när det gäller operativa eller konstnärligt begrundade beslut.

2.1.2 Kulturavtalet

Samtidigt som det finns ett behov av att minska ”avståndet” mellan kultursamarbetet och det övriga nordiska samarbetet bör ett närmare samspel inte påverka den särskilda ställning som kulturavtalet ger kulturministrarna. Kulturavtalet är nödvändigt både i förhållande till det konstnärliga samarbetets innehåll och metoder och för bredden i det kultursamarbete som ger hela det nordiska samarbetet den grund den vilar på, nämligen kulturgemenskapen.

2.2 Faktorer som är väsentliga för utredningens syfte

2.2.1 Konstnsamarbetet

Det är idag svårt att få en helhetsbild av det nordiska konstnsamarbetet. Strukturellt är konstnsamarbetet organiserat i varierande former, från kommittéer till institutioner. Inom visuell konst finns ingen konstkommitté. Konstorganens arbete har idag en betydande bredd, men det saknas en övergripande fokusering på det nordiskt relevanta, dvs. nätverk och mobilitet framom konstnärligt skapande och –produktion.

Konstkommittéerna har formellt ett helhetsansvar inom sina respektive områden, men många gånger är arbetet rent faktiskt splittrat på flera enheter eller aktiviteter över vilka den övergripande kommittén har föga eller inget inflytande. Det saknas i många fall en dialog och ett samarbete mellan de olika aktörerna i konstnsamarbetet, liksom en samverkan nordiskt och nationellt. I närområdena och internationellt har samarbetsorganen på konstområdet mycket varierande engagemang och enhetliga styrinstrument saknas.

Det finns behov av att återuppbygga de konstnärliga nätverken och skapa mötesplatser. För att uppnå synliga resultat behövs ett nytt slags samspel med de kommersiella aktörerna inom konstlivet, exempelvis inom distributionen. När nordiskt konstnärligt samarbete till de bästa idag? Det behövs kanske en elitstrategi, som kompletterar bredden.

2.2.2 Stödordningarna

Trots att alla konstkommittéerna, de nuvarande och de tidigare, ursprungligen grundats som stödordningar finns det numera en tydlig tendens att frångå eller minska den stödjande funktionen och koncentrera de medel som finns på egna initiativ. Otydlighet uppstår när kommittéernas egen verksamhet finansieras från samma budgetposter, som också står öppna för ansökningar.

När den ekonomiska ramen krympt och bara små anslag kunnat beviljas har en fokusering på egeninitierade aktiviteter varit ett medel för att överhuvudtaget åstadkomma resultat av betydelse. ”När informationen om stödordningen kostar mera än det finns att utdela är det dags att lägga ned.” Andra motiveringar är en alltför stor arbetsbörda i behandlingen och bristande kvalitet i ansökningarna. I förhållande till ansökarna skulle det vara väsentligt att ge klarare signaler om prioriteringarna och stödordningens fokus. Ansökningsformerna och –tiderna, till delar också kriterierna, borde vara enhetliga och samordnade och informationen samlad och lättillgänglig.

2.2.3 Ekonomi och administration

I och med att samarbetsorganen inom konstområdet är decentraliserade blir också budgeterna öronmärkta för separata enheter, som konkurrerar inbördes om sitt områdes ”specifika vikt” i samarbetet. Konstområdets 30 procentiga andel av kulturbudgeten blir fragmenterad på små budgetar, mellan ca 1 - 7 miljoner DKK. De flesta samarbetsorganen är beroende av stöd från de strategiska kultursatsningsmedlen eller Nordiska kulturfonden.

På grund av konstområdets splittrande struktur blir utgifterna för administration orimligt stora, hela 40% av helhetsbudgeten. De begränsar i många fall verksamhetsmöjligheterna och konkurrerar med organens egentliga uppdrag. Erfarenheterna av utlicitering har inte varit särskilt positiva, synergier har inte uppstått men däremot stelhet och oklarhet i ansvarsfördelningen. Inom administrationen redovisas i många fall också informationen. Det finns exempel på att produktionen av tryckt information är påkostad och överambitiös, medan förutsättningarna för distribution ägnats mindre uppmärksamhet. Det finns ett klart behov att effektivisera informationsinsatserna genom en bättre samordning och användande av IT-baserad kommunikation.

2.2.4 Mobilitet

Mobilitet inom konstområdet har flera former, både personlig mobilitet och mobilitet för konst från Norden. Idag omfattar gästateljéprogrammen endast visuell konst. Ett breddat nordiskt residensprogram skulle kunna svara mot de allt mera tilltagande tvärkonstnärliga behoven. I många fall ger mobilitetsordningarna stora effekter med små ekonomiska insatser och kompletterar nationella stöd. Med tendensen att frångå stödordningarna försvagas också stödet till mobilitet i det nordiska kultursamarbetet.

2.2.5 Kulturarvet – samarbetet inom museiområdet

Historia och kulturarv, gärna med epitetet ”det gemensamma”, har alltid lyfts fram när de värden som bildar grunden för den nordiska samhörigheten beskrivs. Därför kan det

vara något överraskande att det nordiska organ, som specifikt getts ett ansvar för detta, den nordiska museikommittén, tillkom först på 1990-talet och fick en mycket begränsad budget. I de nationella budgeterna är sektorns andel däremot avsevärd.

Det finns intresse för ett nordiskt samarbete, vilket underlättas av att museisektorn har en ganska likartad struktur i alla nordiska länder. Samarbetet kring kulturarvet är välorganiserat också internationellt, men inom ministerrådet är det en outnyttjad resurs.

2.2.6 Nordiska rådets litteratur- och musikpris

Priserna har stor betydelse för att profilera och uppmärksamma nordisk litteratur och musik. Men det finns ett uppenbart behov av att effektivisera och göra administrationen mer enhetlig. Det skulle vara en fördel om bägge administrerades på likartat sätt och hade sin hemvist inom ramen för konstsamarbetet.

För att maximalt ta till vara den uppmärksamhet priserna ger den nordiska musiken och litteraturen behövs en bättre tidsmässig koordinering mellan kandidatnomineringen, valet av pristagare och utdelningstidpunkten.

2.2.7 Kultursamarbetets internationella dimension

Det är viktigt att Norden ses som en betydelsefull region inom det europeiska samarbetet. Kultursamarbetet erbjuder redskap för att synliggöra Norden, genom kultursektorns egna initiativ men också genom kopplingar till andra sektors internationella engagemang. I det nya geopolitiska läget finns behov att utstaka en ny inriktning för de nordiska kulturprojekten i utlandet. Centralt i de internationella projekt kultursektorns organ engagerar sig i är sammanhanget med de satsningar som sker nationellt genom ett växande antal organ för kulturexport. Internationell verksamhet borde vara ett tvärgående uppdrag för de nordiska kulturorganen, inte minst inom konstområdet.

I närområdessamarbetet är kultursektorns roll idag otydlig. Då de baltiska informationskontorens framtida profiler övervägs kunde kulturuppdraget förtydligas.

Ministerrådet kan bidra till den internationella diskussionen inom kulturområdet. Den samnordiska kompetensen har relevans och kunde bidra till formuleringen av EU:s kulturpolitik. Flera exempel finns på att EU söker former, som det nordiska kultursamarbetet har långvarig erfarenhet av. Ett ökat nordiskt inslag i de europeiska stödprogrammen är angeläget för såväl det nordiska som det europeiska samarbetet. Det nordiska kultursamarbetet kan, genom att stödja nordiska aktörer, bidra till att EU-medel allokeras till nordiskt kulturellt samarbete.

3 Konstsamarbetets relationer till övriga aktörer

3.1 Nordiska kulturfonden

Nordiska kulturfondens (NKF) verksamhet baserar sig på ett särskilt avtal mellan de nordiska länderna. Avtalet reviderades senast år 2002. Efter ett snart 40 årigt arbete är NKF profilerat i hela Norden och är med sitt breda uppdrag bl.a. en viktig brobyggare till den frivilliga sektorn. NKF är och har alltid varit politiskt högt prioriterat och får den överlägset största andelen av kulturbudgeten, 29,5 miljoner DKK. Det bör dessutom beaktas att NKF, tack vara närheten till Nordiska ministerrådets sekretariat, kan dra fördel av flera former av administrativt bistånd.

På den senaste tiden har NKF genomgått stora förändringar. Fonden har fått en självständigare ställning. Flera intervjuade har problematiserat fondens autonomi i förhållande till politiska signaler, men allmänt är uppfattningen att utvecklingen har varit positiv och att fonden fungerar väl. NKF:s effektiviserade och moderniserade ansökningsadministration, kunde utgöra modell också för övriga stödordningar.

Relationen mellan NKF och de organ utredningen omfattar är inte oproblematisk. I förhållande till dem som önskar söka finansiering för nordiska projekt finns ett klart behov av att förtydliga rollerna. Överlappningar finns och samma ansökare kan söka och få bidrag från NKF och flera andra nordiska källor. Tydligast är detta kanske inom barn- och ungdomssamarbetet. Ur ansökarnas synvinkel ger ett system med ”många dörrar” flera möjligheter, men skapar samtidigt svårighet att hitta rätt inom systemet.

Ministerrådets konst- och expertkommittéer fungerar som sakkunniga för NKF, ett för trovärdigheten och kvaliteten i besluten betydelsefullt samspel. Fonden har på prov tagit initiativ till att inom sina 15 bidragssektorer engagera också externa sakkunniga, som i motsats till ministerrådsorganen erhåller ett arvode för sakkunnigarbetet.

Inom vissa områden, exempelvis musik, är antalet ansökningar oproportionerligt stort. Ett speciellt problem är de ansökningar där konstkommittéerna direkt eller indirekt är medaktörer, samtidigt som de är fondens remissorgan.

NKF är primärt en renodlat nordisk fond och stöder i huvudsak projekt av engångskaraktär. Men bland ansökarna finns det också behov av mera långsiktiga stödmöjligheter för permanenta eller återkommande satsningar. NKF har tidigare haft principen att inte stöda verksamheter som redan har nordisk huvudfinansiering. Detta har missgynnat kulturhusen och instituten, som har små budgeter och inga andra nordiska intäktskällor. På denna punkt har bidragskriterierna ändrats.

På senare tid har NKF själv initierat stora projekt. Med hänsyn till de relativt stora medel som NKF disponerar kan detta förefalla motiverat. Men samtidigt uppstår oklarhet om ansvars- och rollfördelningen mellan de nordiska organen.

Överenskommelsen om Nordiska kulturfonden definierar entydigt fondens uppdrag som stödande och fonden bör enligt denna alltså inte engagera sig i operativ verksamhet.

3.2 Barn- och ungdomssamarbetet

Barn och ungdom hör till det nordiska samarbetets högst prioriterade målgrupper, men för barn och unga är det nordiska ingen självklarhet. I högre grad än någon annan åldersgrupp är de, bl.a. som en följd av teknologi- och medietvecklingen, öppna för influenser särskilt från det engelskspråkiga kulturområdet.

Strukturen inom barn- och ungdomssamarbetet borde beakta att barn och ungdom är en målgrupp och inte en samsamarbetssektor. Samarbetet är tvärgående och omfattande men splittrat. I den gällande handlingsplanen beräknas att ca 10% av ministerrådets budget (70 MDKK) år 2000 användes för insatser som omfattar barn- och unga. Inom kultursamarbetet finns två samsamarbetsorgan, Ledningsgruppen för nordisk barn- och ungdomskultur (BUK) och Nordiska ungdomskommittén (NUK). Profilerna för NUK och BUK kan förefalla att delvis sammanfalla. Bägge har både barn och ungdom som målgrupper, BUK till 18 års och NUK till 25 års ålder.

Stöd eller aktiviteter för barn och ungdomar finns också inom kultursektorns andra organ. De stora mobilitetsordningarna för barn och ungdom finns inom utbildningssektorn. Den samlade nordiska insatsen i samarbetet skulle kunna tydliggöras och fokuseras genom en bättre koordinering och en årlig rapportering. Inom kultursamarbetet borde insatserna för barn och ungdom vara ett tvärgående uppdrag för alla kulturorgan, inte minst inom konstområdet.

BUK och NUK administreras från ministerrådssekretariatet. BUK har nedlagt sin stödordning, i syfte att kunna vara mera proaktiv och uppnå synligare resultat. Ännu har BUK inte funnit fram till fokus i sitt arbete, men förefaller i praktiken i ökande grad inrikta sig på enskilda projekt.

Målgruppens enda stödordningar är därmed organisationsstödet och projektstödet som beviljas inom NUK. Det årliga organisationsstödet är i jämförelse med kultursektorns andra stödordningar stort, 1,3 MDKK. Antalet ansökare är litet (ca 30) och varierar föga från år till år. Detta torde innebära att så gott som samtliga nordiskt verksamma barn- och ungdomsorganisationer får sin styrelse- och mötesverksamhet finansierad av nordiska medel, samtidigt som de är berättigade till stöd från nationella stödordningar. Projektstödet utdelas till arrangörer av möten, seminarier, läger etc., och samma typer av projekt och aktiviteter får också ofta stöd från Nordiska kulturfonden.

3.3 De nordiska husen och instituten

De nordiska husen och instituten har en stor betydelse för det nordiska samarbetets närvaro och synlighet. De har alla ett brett kulturuppdrag och hos de flesta har konst en framträdande position. De representerar ett betydande, för det nordiska samarbetet värdefullt kunskapskapital och kontaktnät: om kultur- och samhällslivet i sina respektive länder, om de självstyrande områdenas särskilda roll, om Nordens utkantsområden, om Västnorden. Sinsemellan har husen och instituten ett välfungerande samsamarbetsnätverk.

Växelverkan med konstkommittéerna varierar i omfång och utformning, från mycket aktivt samarbete till inget alls. Ett konsekvent samspel med konstområdet skulle tillföra husen både konstnärlig kompetens och nya impulser.

En god förankring i de nationella kulturmiljöerna är en grundförutsättning för institutionerna. I relation till ministerrådet markerar flera av institutionerna ett behov för och avsaknad av närmare kontakt.

Det är av stor betydelse att Nordiska kulturfonden är öppen också för de nordiska husen och instituten, som i flera fall opererar inom knappt tillmätta budgetar. För att kunna upprätthålla sin uppdragsenliga aktivitetsnivå är de beroende av fondens stöd, liksom på senare år, kulturministrarnas strategiska kultursatsningsmedel. Bägge har varit helt avgörande för större projekt, som husen och instituten annars inte skulle kunna förverkliga. Några av instituten utdelar också stöd i olika former. De beviljade stöden sammanhänger intimt med verksamheten, eller bygger på särskilda uppdrag från ministerrådet. De är därför inte problematiska i förhållande till övriga stödordningar.

De nordiska hus och institut NMR väljer att upprätthålla bör garanteras en finansiering, som motsvarar det uppdrag ministerrådet definierar för varje institution. Varje land borde känna ett särskilt ansvar för de i det egna landet placerade nordiska institutionerna. I Reykjavik och Torshavn är fastigheterna nordiska arkitektoniska monument, och kräver därför en särskild omtanke och kompetens. Som sevärdheter ger de kultursamarbetet en ytterligare dimension.

3.4 Utbildning och forskning

Att befrämja mobilitet mellan de nordiska länderna är högt prioriterat inom kultursamarbetet, liksom inom utbildningssamarbetet. Överlappningar mellan sektorerna finns exempelvis på barn- och ungdomssamarbetet. Olika typer av fortbildnings- och forskningsinsatser intar en framträdande position i flera konstkommittéers verksamhet, likaså inom barn- och ungdomsområdet. Utvecklingen nationellt inom konstutbildningen och -forskningen medför att vissa samnordiska insatser på konstområdet kan nedtonas, och inriktas entydigt på att bygga spetskompetenser på noggrant utvalda områden som är för små för att genomföras nationellt.

Det finns behov av en bättre arbetsfördelning mellan kultur- och utbildningssektorn. Det är viktigt att insatsernas relevans blir bedömd av dem som har den professionella kompetensen inom utbildning och forskning. Detta gäller exempelvis stödet till Orkester Norden i förhållande till musikhögskolorna.

Språk som samarbetsområde är idag uppdelat på kultur- och utbildningssektorn. Språksamarbetet skulle vinna på att organisatoriskt tillhöra kultursektorn, eftersom språkpolitik på nationell nivå även är kulturministrarnas ansvar och dessutom ett primärt uppdrag för en av den nordiska kultursektorns institutioner

3.5 Nordiska nätverk utanför det formella samarbetet

Vid sidan av kultursamarbetet inom ministerrådets och Nordiska rådets ram finns en stor mängd nordiska strukturer, formella och informella. Ofta ges de beteckningen

”folkliga” eller ”frivilliga”. De har tidigare varit starka aktörer inom sina områden och garanter för att nätverk och personliga kontakter mellan de nordiska länderna uppstått och upprätthållits. Idag håller en del av dem på att försvagas (förgubbas), bl. a för att intresset för organisationsverksamhet minskat och andra aktörer än nordiska samarbetspartners kommit i fokus.

Vilka blir konsekvenserna av detta för det nordiska kultursamarbetet och de nordiska stödordningarna? Borde det nordiska kultursamarbetet reagera då nya starka nordiska nätverk uppstår, och som har förmåga att överta uppdrag som traditionellt finansierats inom det nordiska? Ett sådant exempel är biblioteken, där samarbetet på ett nordiskt plan idag är genomorganiserat.

En kartläggning av nuläget för de samnordiska nätverken, organisationerna och aktiviteterna kunde, i kombination med en bedömning relaterad till det officiella samarbetet, ge ett användbart material för framtida strategier.

4 Förslag till beslut

4.1 En samordnad struktur för konstsamarbetet

Detta förslag till ny struktur omfattar konstsamarbetet under Nordiska ministerrådet och berör Ledningsgruppen för barn- och ungdomskultur (BUK), Nordiska litteratur- och bibliotekskommittén (NORDBOK), Sleipnir, Nordiska museikommittén, Nordiska musikkommittén (NOMUS), Nordiskt center för scenkonst (NordScen), Nordiskt konstnärscentrum – Dalsåsen, Nordiskt institut för samtidskonst (NIFCA) och Ledningsgruppen för kulturprojekt utanför Norden.

Förslaget syftar till att skapa en tydlig och tillgänglig helhet av konstsamarbetet, som idag fungerar i varierande strukturer och med separata identiteter. Konstområdet definieras i detta förslag som samarbetet inom litteratur, musik, scenkonst, visuell konst och kulturarvsfrågor. Fokus läggs på att stöda samarbete samt nätverksbyggande och mobilitet i olika former. Den egeninitierade projekt- och produktionsverksamheten nedtonas, och genomförs primärt i samarbete med nationella, eller i förekommande fall, internationella partners.

För att uppnå flexibilitet inom budgetramen krävs omprioriteringar. Fördelen är att nya prioriteringar, och preciserade profiler, leder till tydligare fokus i den operativa verksamheten och synliggör ministerrådets ambitioner med respektive samarbetsområde.

Förslagets primära utgångspunkt är en samlad administrativ och operativ helhet för konstsamarbetet (exklusive medie- och filmsamarbetet) och kulturarvet som:

- ger konkret möjlighet för att politiska initiativ får genomslag i samarbetet,
- erbjuder möjlighet att söka stöd inom alla konstområden och
- sammansätts så att sammanhanget med nationell kulturpolitik garanteras, med färre aktörer i tydligare roller

Mitt förslag är därför att NORDBOK, NOMUS, NordScen, NIFCA, Nordiska museikommittén och de båda ledningsgrupperna för barn och ungdomskultur resp. kulturprojekt utanför Norden infogas i den nya helheten och upphör i sin nuvarande form. Aktiviteterna på Sveaborg fortsätter men omdefinieras, och Dalsåsen får en närmare anknytning till helheten i det nordiska konstsamarbetet.

4.1.1 Verksamhetsprofil

Samarbetet inom konstområdet och kulturarvet samordnas i en ny institution, *Nordiska konstrådet*. Under konstrådet etableras en ny samlad helhet för konstområdets stödordningar, *Nordiska konstfonden*. Konstrådet ansvarar för verksamheten och administrationen inom litteratur, musik, scenkonst, visuell konst, kulturarvet och övriga

prioriterade eller tvärgående samarbetsområden, så som barn- och ungdomskultur, internationell verksamhet, närområdesverksamhet och kulturell diversitet. Konstrådet administrerar också de stöd inom konstområdet som kulturministrarna fattar beslut om.

Konstrådet vidareför ministerrådets politiska signaler. I dess uppdrag ingår konstnärligt policyskapande, stöd och operativa initiativ. Institutionen arbetar långsiktigt. Konstrådet samlar resurserna på ett kostnadseffektivt sätt och gör kultursamarbetet synligt genom en tillräckligt stor administrativ och ekonomisk bas. Rådet möjliggör en tydligare diskussion om målen med det nordiska konstsamarbetet och en kontinuerlig fokusering på målen med och resultaten av samarbetet.

Samordningen av det konstnärliga samarbetet och samtliga stödordningar ger konstrådet en helhetsbild av konstlivet i Norden, dess aktuella tyngdpunkter, behov och trender. Det underlättar en förankring i och koordinering med ländernas kulturpolitik, det säkrar att dubbelarbete undviks och ger bättre möjligheter för tvärgående projekt. Det tvärkonstnärliga samarbetet uppmuntras genom att flera konstområden ingår i den samlade helheten och de nuvarande strukturella hindren försvinner.

Inom Nordiska konstfonden samordnas de stödordningar som idag finns inom de organ som är föremål för utredningen, inklusive mobilitets- och residensprogrammen. Nordiska konstfonden utdelar stöd enbart inom konstområdet, men också för verksamhet i närområdena och internationellt.

Tillkomsten av Nordiska konstfonden innebär inte i detta skede förändring i uppdraget för Nordiska kulturfonden, som enligt sitt syfte stöder nordiskt kultursamarbete i vid bemärkelse och har kulturaktiviteter som genomförs i de nordiska länderna och de självstyrande områdena som huvudsakligt arbetsfält. En öppenhet fonderna emellan skulle bidra till att minimera överlappningar.

Det skulle vara en fördel om Nordiska konstfondens och Nordiska kulturfondens ansöknings- och bidragshantering praktiskt och tekniskt så långt det är möjligt harmoniserades. Med en samstämmighet skulle tydliga ”nordiska ansökningstider” kunna etableras och kommunikationen mellan fonderna förenklas. Ansökarna kan uppleva att de får en likvärdig behandling oberoende av vilken nordisk fond det gäller.

4.1.2 Organisation

Nordiska konstrådets organisation avspeglar dess funktioner som en policyskapande, stödande och rådgivande institution. I den struktur som föreslås blir Nordiska konstrådet organisatoriskt kongruent med och en naturlig nordisk samarbetspartner för de nationella Konstråden/kulturråden/ kommittéerna.

4.1.2.1 Konstrådet

Konstrådet är en institution som leds av en styrelse som sammansätts av representanter för de nationella konstråden/kulturråden/kommittéerna. Styrelsen är policyskapande och beslutsfattande. Rådet vidareför ministerrådets politiska signaler i en kontinuerlig dialog inom institutionen, med ministerrådet och länderna. Konstrådet handhar förutom administrationen också informationen för hela konstområdet och dess stödordningar.

Till konstrådet finns det möjlighet att i förlängningen ansluta också andra nordiska organ inom konstområdet.

Etableringen av konstrådet påverkar funktionerna inom ministerrådets sekretariat. Att sekretariatsfunktionen för en del av samarbetsorganen är integrerad i sekretariatets kulturavdelning har inneburit att det finns riks för att intressekonflikter och otydlighet i ansvarsfördelningen. All administration för de konstnärliga samarbetsorganen föreslås överflyttad från NMRS till konstrådet. Kulturavdelningen får en renodlad roll som politiskt beredningsorgan.

4.1.2.2 Konstfonden

Konstrådets styrelse föreslås också vara fondens styrelse. Kvaliteten och fackkunskapen i ansökningsbehandlingen säkras genom en sakkunnig behandling i expertkommittéer. Nordiska konstfonden kan på uppdrag av ministerrådet utlysa särskilda ansökningsomgångar kring ministerrådets politiska initiativ och prioriteringar. Ministerrådet frigörs därmed från beslut om enskilda projekt på konstområdet, och projekten inom de strategiska och kulturpolitiska initiativen blir definierade på en nivå som kan tillgodogöra sig den konstnärliga kompetensen.

4.1.2.3 Expertkommittéerna

Det föreslås att de nuvarande konstkommittéerna (inkl. NordScen) och ledningsgrupperna, NIFCAs styrelse och museikommittén ersätts av expertkommittéer inom varje område.

Expertkommittéerna är inte permanenta i respektive sammansättning utan förnyas periodvis, exempelvis efter fyra år. Också ad hoc-grupper med kortvarigare mandat kan vid behov tillsättas. Expertkommittéernas sammansättning skall avspegla respektive områdets alla genrer och representera den mest kvalificerade nationella professionella kompetensen inom de uppdrag konstrådet ger kommittéerna.

Representanter utses också för de självstyrande områdena och i förekommande fall språkområdena.

Kommittéerna är sakkunnigorgan för konstfonden och Nordiska kulturfonden. De befrias från den administrativa hanteringen av ansökningar och kan satsa sin kompetens på nordiskt relevanta initiativ och på att utveckla de nordiska nätverken.

4.1.3 Alternativa organisationsmodeller

I ovanstående har utgångspunkten varit att ministerrådet väljer att etablera en Nordisk konstfond inom ramen för Nordiska konstrådet och att omdefiniera konstkommittéernas uppdrag. I utredningsarbetet har också andra alternativ övervägts.

4.1.3.1 Konstkommittéerna med respektive stödordningar kvarstår

Risken med denna modell är att, även om administrationen hanteras centralt, en varierande praxis och fortsatt otydlighet skulle råda i förhållande till ansökarna. En annan risk är att den nuvarande trenden att frångå stödordningarna skulle fortsätta. Strukturen skulle fortsatt vara fragmenterad och inte underlätta varken tvärkonstnärligt samarbete eller ett helhetsperspektiv.

4.1.3.2 Alla stödordningar förläggs till Nordiska kulturfonden

En fördel skulle vara en tydlig uppdelning av kultursamarbetet i *stöd* och *operativ* verksamhet. Men samtidigt skulle fonden bli mycket stor och kräva en utbyggd

administration. Närheten till den konstnärliga kompetensen skulle inte kunna uppnås och helheten inom konstsamarbetet skulle splittras.

Fondens nuvarande autonoma ställning i förhållande till ministerrådet skulle kunna bli problematisk med hänsyn till möjligheten för genomslag för politiska prioriteringar och initiativ. En mycket stor del av kultursamarbetet skulle i praktiken ligga utanför möjlighet till påverkan från MR-K.

4.1.3.3 Konstsamarbetet fördelas på de nuvarande nordiska institutionerna:

Detta skulle förstärka institutionerna, men vara problematiskt i förhållande till de nordiska husens och institutens placering. Ett helhetsgrepp skulle inte befrämjas och en mångdubbel administration kvarstå.

4.1.4 Underlag till budget

Budgeten för konstrådet ses som en helhet och allokeras enligt fokuserade samsamarbetsområden, inte enligt den organisatoriska strukturen. Det skapas därmed utrymme för omprioriteringar och flexibel medelsanvändning, som följer de politiska riktlinjer ministerrådet fattar beslut om.

Ett helhetsgrepp befriar konstsamarbetet från den fragmenterade budgetfördelning, som i nuläget med många små enheter skapar stelhet och försvårar eller omöjliggör nya initiativ och tvärgående samarbete. Uppdragen inom respektive områden definieras enligt aktuella tyngdpunkter. Samarbetet kan i högre grad än idag reellt vara till nordisk nytta och leva upp till det uppdrag ministerrådet definierat. Det föreslås att det skall finnas öppna stödmöjligheter inom samtliga områden, konst, museer och kulturarv, tvärkonstnärlig verksamhet och barnkultur.

Med ett ekonomiskt helhetsgrepp finns goda möjligheter att omdisponera resurser för nya prioriteringar. Mångdubbla administrativa kostnader är en av de faktorer som urholkat konstsamarbetets verksamhetsmöjligheter. Etableringen av en effektiv IT-baserad helhetsadministration för konstsamarbetet och dess stödordningar ger inbesparingar i löner, lokalkostnader och information. I samband med etablering av den nya institutionen uppstår engångsutgifter, men den centrerade administrationen ger en bestående inbesparing. Konstrådets budget utgörs av den sammanlagda budgetram som i nuläget disponeras av de organ utredningen primärt omfattar. I budgetförslaget 2005 är beloppet 47.896 MDKK (inklusive Skandinaviska föreningens Konstnärskollegium i Rom), dvs. 30% av kulturbudgeten. Ramen kan utökas med löneresurser från Nordiska ministerrådets sekretariat och medel ur kulturministrarnas strategiska kultursatsningsmedel

Ministerrådet beviljar årligen konstrådet ett rambelopp, som konstrådet fördelar i enlighet med ministerrådets prioriteringar och med beaktande av den långsiktighet som samarbetet kräver inom de flesta områden. I sin bedömning har konstrådet som underlag expertkommittéernas förslag till initiativ. I beviljningarna inarbetas också de tvärgående samsamarbetsaktiviteterna. Inom konstfonden kan ramen för de olika konstområdena vara tentativ. En basbudget för konstrådets administration definieras utgående från institutionens bemanning, lokalfrågans lösning och informationsverksamhetens omfång.

Med beaktande av att resurserna för nordisk kultursamarbete är begränsade i förhållande till nationella kulturmedel, kunde en övergripande princip om toppfinansiering (Jfr principerna för Nordiska film- och TV-fondens bidragsgivning) eller

”seed-money” övervägas för de aktiviteter konstfonden stöder eller konstrådet engagerar sig i.

4.1.5 Kompetensförsörjning och bemanning

Den samlade personalstyrkan i de organ som är föremål för utredningen motsvarar ca 25 heltidstjänster inom samarbetsorganen och NMRS, inklusive projektbaserade och icke permanenta anställningar. Det bör också observeras att de rådgivare och sekreterare som inom NMRS administrerar stödordningar, ledningsgrupper och aktiviteter gör det i tillägg till sina ordinarie sekretariatsuppdrag. Enbart till stödordningarnas administration åtgår i dag ca 11 heltidstjänster.

Genom etablering av konstrådet kan administrationen bli mer enhetlig och effektiv och resurserna tydligare inriktas på den konstnärliga kompetensen och expertkunnandet i samarbetet. Personalstyrkan kan minimeras om de enskilda uppdragen definieras så flexibelt som möjligt, vilket också bidrar till att konstrådets personal får en bred kompetens inom rådets samarbetsområden.

Personalbehovet beräknas vara 8-10 heltidstjänster. I personalstyrkan föreslås ingå en direktör, en informationsansvarig, experter inom konstområdena samt en pool av assistenter som sköter ansökningar, ekonomi och ger administrativt bistånd. Exempelvis mobilitetsordningarna kan kräva en särskild kompetens och snabb behandling. För genomförande av projekt görs tillfälliga anställningar eller de ges som uppdrag till utomstående samarbetspartners. Anställningsförhållanden och kompetenskrav för hela personalen följer det nordiska reglementet.

4.1.6 Styrelse

Styrelsens uppdrag är policyskapande och beslutande i konstrådets angelägenheter. Styrelsen för en aktiv dialog med expertkommittéerna, ministerrådet och länderna. Som medlemmar i styrelsen utpekas representanter för de nationella konstråden/kulturråden/konstkommittéerna, som alla har ett armlängds avstånd till ministerierna. De skall representera en bred kompetens inom den nationella konst- och kulturpolitiken. Därmed garanteras konstrådets (och konstfondens) professionella trovärdighet och sammanblandningen mellan politiska beslut och operativ verksamhet undgås.

Styrelsen föreslås också få representanter för de självstyrande områdena. Antalet styrelsemedlemmar skulle därmed vara 5+3 med personliga suppleanter. Som styrelse för Nordiska konstrådet och Nordiska konstfonden är medlemmarnas uppdrag samnordiskt. Styrelsens ordförandeskap följer ordförandeskapslandet i Nordiska ministerrådet.

Styrelsen rapporterar till ministerrådet och har kontinuerlig kontakt med NMRS och samråder regelbundet med ordförandena för expertkommittéerna, ledarna för husen, instituten och NKF samt andra relevanta organ.

4.1.7 Placering och lokalbehov

En viktig princip är att kultursamarbetet bör vara synligt i hela Norden. Ministerrådets närvaro i form av kulturinstitutioner befrämjar hela det nordiska samarbetets synlighet.

Kulturministrarna har i utredningsmandatet gett uttryck för att ministerrådet gärna rent fysiskt skall vara representerat i alla länder och självstyrande områden. Idag är kultursamarbetet relativt väl fördelat mellan länderna, med ett undantag, nämligen Sverige. Detta ger en indikation om Nordiska konstrådets värmland. Lokalbehovet bör, utöver de nödvändiga arbetsplatserna och socialutrymmena, omfatta mötesrum och, även om ansökningsbehandlingen görs IT-baserat, ett visst arkivutrymme.

4.1.8 Preliminär tidsplan för organisationsförändringen

Avgörande för tidsplanen är den tid som krävs för den politiska behandlingen av förslaget och beslutet om institutionens etablering och placering. Målsättningen att den nya institutionen skall kunna börja fungera år 2006 är möjlig att förverkliga om de övergripande besluten kan fattas under hösten 2004, och följande år disponeras för förhandlingar och den omfattande beredning som krävs för samordningen. Eventuellt kan konstrådet börja fungera stegvis, i takt med att ingångna kontrakt löper ut. Vissa kontrakt måste omförhandlas, t.ex. anställningar som löper under en längre tid och som måste anpassas till ny placering och nya uppdrag.

Samarbetet inom konstområdet är mångfacetterat, och det finns flera frågor som det inte varit möjligt att i detalj fördjupa i förslaget. Sådana är exempelvis detaljerna omkring den interna strukturen i konstrådet, de kvarvarande konstinstitutionernas uppdrag och styrelseform, residensprogrammen (som är omfattande och kräver specialkunskande) och Nordiska rådets litteratur- och musikpris. Ett stort arbete innebär också utformningen av stadgar. Nya stadgar måste utarbetas och nuvarande stadgar revideras för de nya och kvarvarande organ. För konstrådet utarbetas ett mål- och ramstyrningskontrakt.

5 Lista över intervjuade personer

- Árni Gunnarsson**, f.d. byråchef, isländsk styrelseledamot i NIPÅ.
- Bache, Poul**, direktör för Kulturarvstyrelsen, Danmark (styrelseledamot i NKF)
- Austin, Kjell**, rådgivare i Nordiska kulturfondens sekretariat
- Björklund, Katja**, departementssekreterare i Kulturdepartementet, Sverige
- Clausen, Joachim**, rådgivare i Nordiska ministerrådets sekretariat
- Duun Grande, Rigmor**, avdelningschef i Nordiska ministerrådets sekretariat
- Elisabet Gunnarsdóttir**, direktör för Nordisk Konstnarsenter Dalsåsen
- Ericsson, Anne-Sofie**, generalsekreterare för NordScen
- Fallan, Evan**, rådgivare i Kultur- og kirkedepartementet, Norge (ledamot i BUK)
- Forsberg, Fredrik**, äldre regeringssekreterare i Undervisningsministeriet, Finland
- Fossum Grønn, Jenny**, rådgivare i NORDBOK:s sekretariat
- Gelin, Cecilia**, direktör för Nordiskt institut för samtidskonst - NIFCA
- Gorholt, Henning**, exp.chef i Kultur- og kirkedepartementet, Norge (ÄK K ledamot)
- Hirsch, Heli**, rådgivare i Nordiska kulturfondens sekretariat
- Holmer, Birgitte**, sekreterare i Nordiska ministerrådets sekretariat
- Jaukkuri, Maaretta**, intendent, finländsk styrelseledamot i NIFCA
- Johansson-Lind, Ingrid**, dep.råd i Kulturdepartementet, Sverige (i ÄK-K 2002 – 04)
- Jönsson, Mats**, specialrådgivare i Nordiska kulturfondens sekretariat
- Karitas Gunnarsdóttir**, avd.chef Undervisningsministeriet, Island (ÄK-K ledamot)
- Kivelä, Risto**, konsultativ tjänsteman i Undervisningsmin., Finland (ÄK-K ledamot)
- Kraft, Gro**, direktör för Nordens Hus i Reykjavik
- Kunnas, Veikko**, kulturråd i Undervisningsmin., Finland (styrelseledamot i NKF)
- Langeland, Asbjørn**, direktör för NORDBOK:s sekretariat
- Liedes, Jukka**, special government advisor i Undervisningsministeriet, Finland
- Liney Halldórsdóttir**, kontorschef i Undervisningsmin., Island (ledamot i NUK)
- Ljunggren, Anders**, generalsekreterare för Föreningen Norden i Sverige
- Meier, Steen**, konsulent, dansk ledamot i NOMUS-kommittén
- Modvar, Alf**, avdelningsdirektör i Kultur- og kirkedepartementet, Norge
- Muukkonen, Marita**, producent på Nordiskt institut för samtidskonst - NIFCA

Møller, Birgitte, rådssekreterare i Nordiska rådets sekretariat
Möller, Marianne, rådgivare i Nordiska ministerrådets sekretariat
Ragnheiður H Þórarinsdóttir, sektionschef i Undervisningsdep, Island (ledamot i BUK)
Rydberg, Bo, generalsekreterare för NOMUS' sekretariat
Sundin, Martin, rådgivare i Nordiska ministerrådets sekretariat
Svensson, Per, avdelningschef i Statens kulturråd, Sverige
Sønneland, Helge, dep.råd i Kultur- og kirkedep., Norge (styrelseledamot i NKF)
Þorgeir Ólafsson, kontorschef i Undervisningsministeriet, Island
Þorgerður Ingólfssdóttir, dirigent, isländsk ledamot i NOMUS-kommittén
Þorsteinn Gunnarsson, arkitekt, isländsk styrelseledamot i NKF
Unckel, Per, generalsekreterare för Nordiska ministerrådets sekretariat
van Zaane, Peter, fuldmægtig i Kulturministeriet, Danmark
Vedel Carlsen, Anette, rådgivare i Nordiska ministerrådets sekretariat
Voetmann, Per, kontorschef i Kulturministeriet, Danmark (ÅK-K ledamot)
Vøllo, Åse, underdirektör i Kultur- og kirkedepartementet, Norge
Wilén, Henrik, direktör för Nordens institut i Finland
Østby, Jon Birger, dir för ABM-utvikling, Norge (medl.i Nordiska museikommittén)

I tillägg har direktörerna för Nordens hus på Färöarna samt Nordens Institut på Åland och Grönland, **Helga Hjörvar**, **Stefan Simonsen** och **Anders Berndtsson** på begäran bidragit med skriftlig information.

Jag har som utredare dessutom deltagit i ett möte med Sleipnir kommittén där följande personer deltog:

Från Nordiska film- och TV-fonden: **Eva Færevaa**g från NFTF:s kansli och **Toril Simonsen**, styrelseledamot

NIFCA: **Cecilia Gelin & Jenny Nybom**, sekretariatet och **Nanna Gro Henningsen**, styrelsen

NORDBOK: **Asbjørn Langeland**, sekretariatet och **Inger Eide-Jensen**, kommittén

NordScen: **Anne-Sofie Ericsson**, sekretariatet och **Árni Ibsen**, kommittén

NOMUS: **Bo Rydberg**, sekretariatet och **Alarik Repo**, kommittén

De sistnämnda är representanter för respektive kommitté eller institutionsstyrelse, övriga för samarbetsorganets sekretariat

6 Litteraturlista

Förteckningen är ett urval av det material som utredaren haft tillgång till i pappersformat. Därtill har nordisk, nationell och internationell information i stor utsträckning inhämtats elektroniskt.

6.1 Tryckta källor

Förslag till Nordiska ministerrådets Planer och Budget 2005. Framlagt av generalsekretären 1 juni 2004. – ANP 2004:749

Nordiska ministerrådets Planer och budget 2004 – ANP 2003:753

Norden 2000 - Öppet för världens vindar – Nord 2000:15

Ny nordisk dagsorden – opfølging af Vismandsrapporten – ANP 2001:731

Nordens resourcer. Islands formandskab i Nordisk Ministerråd 2004

Integration Norden. Sveriges ordförandeskap 2003. – ANP 2002: 751

Morgendagens Norden. Norges formannskap 2002. – ANP 2001: 742

Ett öppnare Norden. Året som gick i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet 2003. – ANP 2004:707

Det unge Norden – Fælleskab og mangfoldighed. Handlingsplan for det nordiske samarbejde om børn, unge og kultur 2002 – 2006. – ANP 2003:703

Norden inn i et nytt årtusen. Tverrsektoriell handlingsplan for barne-og ungdomspolitisk samarbeid 2001 – 2005 – ANP 2002:729

Budgetanalys 2000 – det nordiske budget. – AIP:2000

Network North – a critical evaluation – ANP 2004:746

Nordisk værdigrundlag og nordisk identitet. Nordisk ministerkonference 24 – 25 augusti 2000. – Divs 2000:836

Det internationale Norden - Nordisk samarbejde i Europæisk ramme - ANP 2003:750

Utvärdering av Nordiska ministerrådets närområdesstrategi: Liten men smart? av Dr Hanna Ojanen Utrikespolitiska institutet (Helsingfors)
Framlagd för MR-SAM i maj 2004

Ovanstående publikationer finns samtliga att ladda ned från Nordiska ministerrådets hemsida www.norden.org

Duelund, Peter (ed.) The Nordic Cultural Model. Nordic cultural policy in transition. Nordic Cultural Institute 2003.

Lundström, Tommy och Wijkström, Filip: *Från röst till service? Den svenska ideella sektorn i förändring.*. Sköndals institutets skriftserie

Ruth, Arne: Den nordiska femklövern – kulturpolitisk odling i efterkrigstidens välfärdssamhälle. Nordiska kulturfonden 2003.

Internationella kulturutredningen 2003 – Betänkande av Internationella kulturutredningen, Stockholm 2003 – *SOU 2003:121*

An International Evaluation of the Finnish System of Arts Councils Publications of the Ministry of Education, Finland 2004:3.

KULTTUURIN AIKA. Kulttuurin ja kulttuuripolitiikan merkityksestä yhteiskunnassa, - Opetusministeriön julkaisuja 2003:13

Onko kulttuurilla vientiä? Opetusministeriön, ulkoasiainministeriön ja kauppaja teollisuusministeriön Kulttuurivienti- hanke. Selvitysmiehen raportti. – Opetusministeriön julkaisuja 2004:22.

Pohjoisia kuvia, Nordiska bilder, Taide 77, Suomen taiteilijaseura.

6.2 Dokument m.m. behandlade av MR-K, ÄK-K el. MR-SAM

- *Nordiska ministerrådets stöd till samarbete inom kulturområdet – en genomgång och deskriptiv analys 2003.*
Behandlat av ÄK-K den 8 maj och MR-K den 4 juni 2003
Journalnummer: 11010.14.069/01
- *Alternativa organisationsmodeller för det nordiska kultursamarbetet.*
Behandlat av ÄK-K den 29 september 2003.
Journalnummer: 22010.14.069/02
- *Analysen av kulturområdet – alternativa modeller och förslag till tidsplan*
Behandlat av MR-K den 29 oktober 2003.
Journalnummer: 22010.14.069/02
- *Nordisk kultursamarbejde ved årtusindskiftet. En strategisk redegørelse*
Behandlat av MR-K den 8 juni 1998.
Journalnummer: 11002.14.004.98

Som underlag för övervägandena i denna rapport har även använts stadgar och årsredovisningar för samtliga av utredningen berörda organ, samt - där sådant funnits - avtal och kontrakt, verksamhetsplaner, handlingsplaner samt olika slags informationsmaterial och publikationer

6.3 Övrigt

Avtal om kulturellt samarbete mellan de nordiska länderna

Undertecknat den 15 mars 1971, trädde i kraft den 1 januari 1972. Ändringsavtal har undertecknats den 13 juni 1983, den 6 maj 1985 och den 15 september 1989. Den senaste ändringen trädde i kraft den 1 juni 1990.

Daidsen-Nielsen, Niels: *Kan vi overleve engelsk i Norden?* Språkbruk 3:2002, tidskrift utgiven av Svenska språkbyrån

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION: Making citizenship Work: fostering European culture and diversity through programmes for Youth, Culture, Audiovisual and Civic Participation, Brussels 9.3.2004.